

MARGREET
MALJERS

WAT

ZEIK...

Roman

Margreet Maljers

Wat zei ik

Z&K

UITGEVERIJ ZOMER & KEUNING

‘Kijk nou,’ zei mevrouw Henny Bevink en wees met een duim over haar schouder naar de jonge vrouw die met wapperende jaspanden langs de bakkerswinkel fietste. ‘Nog geen jaar weduwe, en dat floddert er maar op los. Ze heeft zich vlug met haar gatje bij de familie Van Ravenschot ingedraaid. Ik heb haar een paar keer met meneer Paul gezien. Hoe ze naar hem keek! En hij naar haar, maar mannen zijn nu eenmaal zo. Ondertussen heeft dat mens die arme vader en moeder van haar overleden man van hun kleinkinderen beroofd. Ja, geef mij maar wat van die speculaas! Ik rook ze al van buiten. Doe er nog maar een paar extra bij. Die gaan er bij mijn kleinkinderen wel in.’

Jeanet, de verkoopster, keek naar de klant die met neergetrokken mondhoeken nog eens naar de overkant van het plein blikte. ‘Hoelang moet mevrouw Van Hierden weduwe zijn voor ze bevriend mag zijn met een man en hoelang moet ze in de buurt van haar schoonouders wonen, Henny?’ informeerde ze koeltjes.

Henny maakte een gebaar met haar mollige hand. ‘Ze had in ieder geval in Amsterdam kunnen blijven. Dat was voor die arme ouders veel beter geweest. En nog meer voor die kleinkinderen. Trouwens... hoe het precies zit met die kinderen van die vrouwen die die huizen naast elkaar hebben gekregen, weet ik ook niet. Ook zoiets! Ik weet heus nog wel mensen in het dorp die ook graag in die huizen hadden willen wonen. Maar goed, dat moet Van Ravenschot zelf weten. Maar twee huizen die in beslag zijn genomen door vreemden... En dan zijn ze van de Munnikenhof nog wel zo tegen de verkoop van de huizen in het dorp aan toeristen. En dan aan zulke eh...’ Ze vond geen woord dat haar gevoel goed weergaf en ging verder: ‘Die oudste vrouw, de diëtiste zal ik maar zeggen... die voor dat kleinste kind zorgt terwijl ze niet eens de moeder is...’ Haar stem daalde tot gefluister. ‘Die vrouw is geen echte familie van die Victorien, heb ik gehoord van Berend, mijn neef die op het gemeentehuis werkt. Evengoed lijkt die kleine sprekend op die andere twee. En ze is veel ouder, die vrouw. Rara...’ Ze keek veelbetekenend naar de verkoopster.

Die haalde haar schouders op. ‘Gewoon tóch familie, denk je niet? Je neef heeft toch niet de hele stamboom van die familie Van Hierden en van Victorien uitgeplozen?’ zei ze nuchter. ‘Mag hij dat eigenlijk wel? Ik dacht... in verband met de privacy waar ze tegenwoordig erg fel op zijn...’

‘Nee nee, dat niet, maar ik denk er het mijne van,’ zei Henny Bevink vlug. Haar neef had haar op het hart gedrukt dat ze nooit mocht praten over wat hij te weten was gekomen over de familie van Victorien van Hierden. ‘Maar ik heb te doen met die grootouders! Ik ben tenminste erg blij dat mijn dochter het me nooit aan zou doen om te verhuizen,’ vervolgde ze. ‘Ze heeft me veel te graag bij zich. En de kleinkinderen zijn maar wat blij met hun oma zo dicht in de buurt.’

‘Daar bof je dan mee,’ zei Jeanet. ‘Nog iets anders, Henny?’

‘Nee, hier laat ik het bij. Mijn Dieneke komt dan ook uit een goed nest en voedt haar kinderen ook zo op,’ besloot Henny voldaan en verliet de winkel.

Jeanet keek haar na. Ze was er niet zeker van dat de dochter van Henny Bevink er net zo over dacht als haar moeder. Henny was erg overheersend en dat kon op een gegeven moment weleens spaak lopen. Nou ja, het ging meestal goed, want Dieneke was uiteindelijk ook knap bazig. Het was niet altijd erfelijk, want háár dochter en die twee zonen waren juist alleraardigst. Genen zeiden dus ook niet alles. Wel vervelend dat Henny Bevink hier in de winkel telkens iets over Victorien van Hierden te zeuren had. Ze gaf vaak tegengas als ze haar gal spuide, zeker als Henny dat in het bijzijn van anderen deed, maar je bleef aan de gang als je er telkens op inging. Het voelde alleen niet goed om er niets van te zeggen. Ze sloot met een klap de trommel waar ze de speculaas uit had gehaald.

‘Alweer september,’ zei mevrouw Amelia van Ravenschot later in de morgen tegen de bekritiseerde Victorien, die haar rug masseerde en had geklopt. Haar stem had een licht weemoedige klank. Ze keek door het raam naar het blad van de esdoorn dat al verkleurde van bruingroen naar okergeel.

‘Alweer september,’ herhaalde Victorien van Hierden. Ze hielp haar cliënt overeind en gaf haar haar bloes aan. ‘De tijd gaat vlug.’

Niet altijd, dacht ze er zelf bij en haar gedachten gingen terug naar vorig jaar toen haar man was overleden. Voor haar gevoel waren de uren in het ziekenhuis als dagen geweest, en de dagen daar als maanden. Aan de

maanden die toen volgden, dacht ze liever niet terug. Bob had een geheim leven gehad en haar er noodgedwongen van op de hoogte gebracht. Ach, dat had hij op den duur toch wel gedaan, zo goed kende ze hem wel. Tenminste... dat had ze gedacht. Maar in hoeverre kende je een ander? Kom op, Victorien, niet zeuren. Ze trok haar schouders naar achteren en keek naar de tengere rug. Lief mens was het toch.

Ze stopte de arm van mevrouw Van Ravenschot in de mouw en trok de bloes recht.

‘Hoe ouder je wordt, hoe vlugger de tijd gaat,’ beaamde oude dame. ‘Ik zou hem weleens stop willen zetten. Of terugdraaien. Dat kan helaas niet en dat is maar goed ook,’ besloot ze.

‘Mee eens,’ zei Victorien hartgrondig. ‘Daar zou je een wereldoorlog mee ontketenen. Want de omstandigheden van de een zijn paradijselijk terwijl die van een ander tegelijkertijd hels zijn.’ Mevrouw Van Ravenschot lachte. Haar melancholieke bui verdween. Zo prettig nuchter was haar fysiotherapeute altijd.

‘Als Paul je toevallig vanavond nog belt, doe hem dan de groeten en laat hem zijn moeder ook eens een appje sturen,’ zei ze vrolijk. ‘Ik ben benieuwd hoe de zaken gaan. Hij hoopte op een contract met een paar van die grote speelgoedwinkels in Duitsland. Wat leuk dat die speelgoedbeestjes zoveel succes hebben. Dat had hij nooit kunnen denken. Gewoon een hobby, en dan zoveel omzet. Het is een hele tak geworden in het bedrijf. Weer iets totaal anders dan het gewone werk.’

‘Ja. En de kinderen zijn blij met ieder beestje dat hij ontwerpt. Matthieu en Robbie met de boerderijbeesten en Yvette vond de ouderwetse poppenkamer die hij gemaakt had, geweldig. Zij heeft er met Sannie de hele vakantie mee gespeeld. Dekentjes, gordijntjes en kleedjes zaten ze te prutsen. Vooral die bedstee was een schot in de roos.’

Victorien pakte haar tas, en streek mevrouw Van Ravenschot over haar schouder. ‘Niet te veel doen in de tuin. U heeft niet voor niets een tuinman,’ waarschuwde ze. ‘En tot overmorgen.’

‘Ik zal met mijn handen in elkaar door de tuin slenteren en alleen mijn mond gebruiken,’ zei Amelia van Ravenhorst. ‘Teun heeft zijn eigen plan met de tuin en daar ben ik het vaak niet mee eens. Hij had het erover dat hij een perk met alleen maar rode en gele tulpen wil aanleggen. Vraag me niet waarom. Stel je voor: een heel bollenveld! Alsof ik de Keukenhof achter het huis heb.’

Victorien lachte en liep door de hoge gang van de Munnikenhof naar buiten. Het huis ademde nog steeds grandeur uit, maar die grandeur was niet beklemmend. Integendeel. In dit huis hadden generaties gewerkt en geleefd. De leistenen waarmee de gang was geplaveid, waren op de voegen wat versleten en de kerven in de tegels getuigden van de voeten van kinderen en volwassenen en van honden die over de stenen hadden gelopen en gehold.

Paul van Ravenschot, de zoon van mevrouw Amelia van Ravenschot, die sinds een paar maanden haar vriend was, hield van zijn geboortehuis.

Vriend? Dat was zwak uitgedrukt. Paul had gezegd dat hij wachten kon tot hij meer mocht zijn dan een vriend. Hij begreep dat alles rondom Bob, haar overleden man, nog te vers in haar geheugen lag. Het was allemaal zo ingewikkeld. Nog steeds vocht ze tegen de verbijstering die haar had overvallen toen ze, vlak voor het overlijden van haar man, erachter was gekomen dat hij een dubbelleven had geleid. Bob had een tijdlang een verhouding gehad met een veel jongere vrouw: Claudia. En Claudia was, toen die verhouding al bijna voorbij was, tot de ontdekking gekomen dat ze in verwachting van hem was geraakt. Ze had enorme scènes gemaakt en had een abortus willen hebben. Die abortus hadden Bob en haar tante Liesbeth, die vaak voor haar had gezorgd toen ze een kind was, tegengehouden. Ze had geschreeuwd dat ze niet aan een kind toe was en dat Bob en Liesbeth dan maar voor de baby moesten zorgen als ze vonden dat het kind geboren moest worden. Bob had de verantwoordelijkheid en alle kosten op zich genomen voor haar en voor het kind en Liesbeth was officieel de voogd van het kind geworden.

De hakken van Victoriens schoenen tikten feller op de tegels. Het bedrog... Ach, ze had het Bob vergeven. Ze had wel ontmoeten, want een andere kans zou er niet komen, omdat het duidelijk was geweest dat hij niet lang meer te leven had. Niet aan denken nu. Niet aan denken. Het lag achter haar en het was goed zoals het was gegaan. En zaterdag zou Bob jarig zijn geweest. Ze vocht tegen het gevoel dat haar be kroop en gaf er toch even aan toe. Ze mocht verdriet hebben, want ze waren toch gelukkig geweest samen. Dat laatste jaar niet, of in ieder geval veel minder. Maar toch was hij van haar blijven houden, ondanks die verhouding met Claudia. En hij was een leuke vader geweest. Dol op zijn kinderen. Op alle drie. Want ook van Robbie had hij veel gehouden. Dat had ze heel goed gemerkt. Om Robbie had hij zich nog meer bezorgd gemaakt dan om Yvette en Matthieu. En dat

was goed. Het was niet erg om verdrietig te zijn, besloot ze.

Ze pakte haar fiets en reed de laan af naar de landweg die van de Munnikenhof naar het dorp voerde.

De invloed van de bewoners van de Munnikenhof op het dorp was groot. Het klooster waaraan de naam van het dorp was te danken, was een ruïne geworden. De monniken waren vertrokken en begin negentienhonderd hadden de voorouders van Paul op die plaats de Munnikenhof gebouwd.

‘Zelf gebouwd,’ had Paul gezegd. ‘Mijn betovergrootvader had een vooruitziende blik gehad toen hij het neerzette. Hij had veel land en wisselde akkers en weilanden af met eikenbossen en beuken. Hij wist in de Tweede Wereldoorlog de opgelegde regels te omzeilen en droeg slechts mondjesmaat af aan de Duitsers. Helemaal niets afstaan lukte niet, maar grootvader kon zich voordoen als een herenboer die door pech achtervolgd werd. De Duitsers hebben van de Munnikenhof niet veel profijt gehad.’

Er had een vleugje trots in zijn stem geklonken en omdat hij gewoonlijk wars was van wat hij ‘humbug’ noemde, was het Victorien opgevallen. Toch ook een zekere familietrots. Precies waar ze zo’n hekel aan had bij de familie Van Hierden. En waar Bob ook zo’n afkeer van had, zodat hij geen voet in het bedrijf van zijn vader had gezet. Dat zijn broer en zijn zwager daar werkten, moest genoeg zijn voor zijn vader, had hij altijd gezegd en Victorien was het met hem eens.

Hoe was het mogelijk dat ze, maar gelukkig wel op een totaal andere manier, weer met een familiebedrijf te maken kreeg.

Ze was inmiddels bij haar huis angekommen. Het huis dat ze huurde van het bedrijf van Paul van Ravenshot, dat naast het Munnikenpad nog een paar andere straten in het dorp bezat. Victoriens vader noemde het weleens een feodaal dorp. Maar hij glimlachte erbij. Haar ouders mochten Paul graag en ook zijn moeder was hen sympathiek. Dat was in ieder geval meegenomen.

Ze zette haar fiets tegen de gevel en plukte vlug een paar uitgebloeide bloemen uit de hanging basket die naast de deur hing.

Ze was op tijd terug voor de afspraak die in haar agenda stond: een jonge man, een jongen bijna nog, die een ernstig ongeluk had gehad.

Gelukkig dat haar praktijk goed begon te lopen. Het had even geduurd, maar nu waren de mensen in het dorp een beetje aan haar gewend. Dat had niet in de laatste plaats te maken met de invloed die John Wiltink, de hoefsmid, uitoefende. Hij was van het begin af aan een goede vriend voor

haar en voor Liesbeth geweest. Zonder hem zou het minder gemakkelijk geweest zijn om hier in te burgeren, dacht ze dankbaar. Dat ze bevriend was geraakt met mevrouw Van Ravenschot en, ze kleurde even, met Paul had natuurlijk ook geholpen.

Er stopte een auto. Daar was haar patiënt. Hij stapte moeizaam uit. Die schouder en dat been waren nog niet goed, dacht ze. ‘Dag Carlo.’

‘Dag Victorien. Mam, wacht nou maar niet. Ik ben pas over drie kwartier klaar,’ zei hij over zijn schouder. ‘Ik loop zelf wel naar huis.’

‘Zeker weten?’ riep de vrouw terug. ‘Ik kan wel een paar boodschappen doen terwijl ze met je bezig is.’

‘Nee. Niet doen.’ Zijn stem klonk kortaf en hij liep achter Victorien door de groene deur van de praktijk en zei korzelig: ‘Mijn moeder denkt dat ik weer twaalf jaar ben. Ze zou me het liefst om negen uur ’s avonds in bed stoppen. Ik kan niet tegen dat overbezorgde. Zal ik meteen maar gaan liggen?’

‘Ja. Handig dat je die korte broek aanhebt, maar je moet wel veterschoenen aantrekken. Die slippers geven geen steun genoeg. Als je niet doet wat ik zeg, vertel ik het aan je moeder. Dan kom je de deur zeker niet uit op die sloffen. Zo werkt dat nu eenmaal bij moeders,’ zei Victorien opgewekt.

Hij zuchtte diep. ‘Een ramp is ze. Ik kan me niet voorstellen dat jij zo teut tegen je kinderen. Lig ik zo goed?’ Hij strekte zich uit op de behandeltafel.

Victorien lachte en zette haar handen stevig op zijn schouder. ‘Nog veel erger dan je moeder. Ik zanik tegen de klippen op tegen mijn kinderen.’

‘Geloof ik niet.’

‘O ja hoor. Gisteren nog. In ieder geval volgens mijn dochter. Ze had in mijn ogen kleren aangetrokken die niet bij het weer pasten en ik gaf haar iets anders, maar daar werd ze boos om. “Als jij het koud hebt, moet ik een trui aan,” riep ze.’

‘Doe je dat echt?’ Carlo grijnsde. ‘Vreselijk. Deed mijn moeder vroeger ook. Moet je afleren, Victorien!’

‘Ik zal het proberen,’ zei ze. ‘Hoe voelt dit?’

‘Alsof je me door een wringer haalt.’

‘Goed zo.’

‘Beul,’ zei hij verwijtend. Toen Victorien stopte met haar massage en Carlo weer in zijn slippers was gestapt, stond zijn moeder alweer voor de deur.

‘Je taxi, meneer,’ zei Victorien. ‘De moedertaxi dan.’

‘Hopeloos,’ zuchtte haar cliënt. ‘Geen kruid tegen gewassen. Tot volgende week dan maar, Victorien.’

Ze liep achter hem aan, zag hoe hij zich in de auto liet zakken en hoofdschuddend zijn moeder begroette. Die lachte alleen maar.

Wat waren ouders verschillend. Deze moeder die alles voor haar zoon overhad. Als je daar die Claudia en haar moeder, toch de oma van Robbie! naast zette. Die twee zou je nog geen kat toevertrouwen. Dan had ze liever deze moeder.

Vijf minuten later kwam haar volgende cliënt aan en had ze geen tijd meer om zich over te geven aan bespiegelingen over de verschillen tussen mensen.

‘Morgen is papa jarig,’ zei Matthieu, Victoriens zoon, die avond.

‘Nee Mattie. Zou papa jarig zijn geweest,’ verbeterde Yvette, haar dochter. Ze keek naar haar moeder met een vragende blik in haar ogen. ‘Gaan we dan naar Amsterdam?’

Ze vermeed het om ‘kerkhof’ te zeggen.

‘Ja. Dat kan wel. Het is zaterdag dus dat kunnen we best doen. En zullen we dan meteen bij oma en opa Van Hierden langsgaan?’ Ook Victorien noemde het woord ‘kerkhof’ niet.

‘Ja, leuk. We zijn daar een hele tijd niet geweest,’ knikte Yvette.

Dat was waar, bedacht Victorien schuldig. Ze zag er altijd tegen op om naar het huis van haar schoonouders te gaan.

‘En dan kunnen we ook wel naar Yvette en Mette toe. En gaan tante Liesbeth en Robbie ook mee? Ja toch?’

‘Ja. Tenslotte was papa ook de papa van Robbie.’ Victorien had het er al over gehad met Liesbeth dat ze dat niet zouden verzwijgen voor de kinderen. Ze hadden het als een feit aanvaard en praatten er niet over tegen vreemden. Dat hoopte ze tenminste. Als het dorp eens wist hoe ingewikkeld de verhouding lag tussen de drie kinderen. Gewoon het er niet over hebben met mensen die er niets mee te maken hadden.

‘Gaan we dan ook nog naar de markt? Die waar we vroeger ook vaak naartoe gingen?’ vroeg Yvette.

‘De Albert Cuyp? Natuurlijk.’

Yvette knikte tevreden. Al voelde ze zich helemaal thuis in het dorp, ze miste ook de dingen die vroeger zo vanzelfsprekend waren geweest. De

markt, de kleurrijke mensen die je er tegenkwam, de groenten die uitgestald lagen, de rollen stof die in de kramen lagen en die zo heerlijk aanvoelden. ‘Teddy mag zeker niet mee?’

‘Voor een jong hondje is het niet leuk om zo lang in de auto te zitten. Oom John wil vast wel een dagje op Teddy passen,’ zei Victorien.

Yvette dacht na. ‘Natuurlijk. Opa houdt niet van honden. En Mette wilde hem de vorige keer dat we er waren, kunstjes leren. Dat vond Teddy niet leuk! Nee, hij moet gewoon thuisblijven.’ Yvette hield het hondje, als het even kon, uit de buurt van haar nichtje, die het beestje beschouwde als speelgoed waarmee je kon doen wat je wilde.

‘Ik ga vanavond nog wel even naar oom John toe als ik Teddy uitlaat.’

Victorien was eraan gewend geraakt om ’s avonds nog een stukje met de hond te lopen. Zo heerlijk om in alle rust de dingen van de dag op een rijtje te zetten. En ze hield ervan om de zon boven de dennen te zien ondergaan. De geuren waren ’s avonds intenser dan overdag.

‘Goed,’ zei Yvette tevreden. ‘Maar waarom bel of app je niet?’

Victorien schoot in de lach. Af en toe had haar dochter toch wel veel van haar weg. ‘Dat kan, maar ik kan het ook gewoon even vragen.’

Yvette knikte. Als haar moeder dat nu liever deed. Ook goed. De smederij van oom John was ook prettig om langs te gaan. Het rook er naar vuur, naar paarden en naar verbrand leer. Een geur die haar een veilig gevoel gaf.

Ze vertrokken zaterdagmorgen op tijd. Liesbeth had de wandelwagen van Robbie onder de achterklep van Victoriens auto gezet en Robbie zelf zat in het autostoeltje tussen Matthieu en Yvette op de achterbank.

‘Wil je nog met Robbie naar Claudia toe?’ vroeg Victorien en keek even opzij.

Liesbeth streek haar korte bruine haar naar achteren. ‘Ik heb gebeld. Ze wist nog niet of ze thuis was, want ze heeft weer werk. Ze zou proberen om vrij te krijgen of te ruilen, maar wist niet zeker of dat zou lukken. Ook al mocht ze een paar uur eerder weg, dan zou het wel lastig voor me zijn om bij haar langs te komen, zei ze. Maar ze zou zien wat ze kon doen. Ik zou het nog wel horen.’

Victorien haalde bijna onmerkbaar haar schouders op en ging er niet op in. Wat voor baan had Claudia dan dat ze ook op zaterdag moest werken? Zo overduidelijk een smoesje. Maar het was familie van Liesbeth en het bloed kroop altijd waar het niet gaan kon. Niet dat het altijd opging. Daar was

Claudia zelf weer het bewijs van. Je zou toch denken dat ze Robbie vaker zou willen zien nu ze terug was in Holland. Nee dus. Misschien dat ze ertegen opzag om naar Munnikenwold te komen omdat ze zich schaamde. Dat kon. Maar de keer dat ze langs was gekomen, was er van schuldgevoel niet veel te merken geweest. Wat Bob in haar gezien had?

Haar mond verstrakte. Claudia was knap. Maar toch...

Ook al had ze Bob zijn verhouding met Claudia niet meer nagedragen die laatste weken van zijn leven, het kon haar nog dwarszitten dat hij zo ontrouw was geweest. Vooral ook omdat ze het niet gemerkt had en zijn veranderde gedrag aan de botsingen met zijn vader had toegeschreven. Maar het was de verhouding met Claudia geweest.

‘Dus we zien haar niet,’ zei ze.

‘Weet ik niet. Denk ik niet. Ze zal wel geen vrij kunnen krijgen.’ Liesbeth keek opzij en zag de strakke mond van Victorien. Claudia was nog steeds een struikelblok. Logisch. Er zouden niet veel vrouwen zo grootmoedig hebben gereageerd als Victorien.

‘Het verkeer om Utrecht valt mee. We zijn tegen halfelf in Amsterdam,’ zei ze.

Het onderwerp Claudia was afgedaan.

‘We hebben toch wel bloemen meegenomen,’ zei Yvette verschrikt toen ze bij de poort van de begraafplaats parkeerden en ze mensen zag lopen met boeketten in hun handen.

‘Een plant. Bloemen staan zo kort,’ antwoordde Victorien. ‘Hij staat in de achterbak. Kom maar.’

Ze pakte een gele chrysanthe uit de achterbak en gaf hem Yvette in haar handen. ‘Draag jij hem maar.’

‘Moet ik soms een keer een tekening maken?’ vroeg Matthieu met een hel stemmetje en huppelde met zijn hand in die van Victorien over het grindpad. De wielen van de buggy die Liesbeth voortduwde, maakten een knarsend geluid in de steentjes.

‘Tuurlijk niet. Als het regent, wordt papier meteen vies,’ zei Yvette zacht en keek met een blik van verstandhouding naar haar moeder.

Zijn gezichtje betrok. ‘O ja. Maar ik wil toch een tekening maken. Voor oma Van Hierden dan?’

‘Doe dat maar.’ Victoriens keel was dik en haar stem klonk schor. Niet huilen, niet huilen, bezwoer ze zichzelf en veegde vlug met een vinger een

traan weg die langs haar neus naar beneden liep.

Robbie wees naar de bloeiende herfstasters die langs het pad stonden. 'Mooi, mooi,' kraaide hij.

Er stonden ook nog wat late struikrozen in een perkje bij elkaar. Op de gele blaadjes lagen druppels van de regen die eerder die dag was gevallen. Victorien bukte zich en ademde de geur in. Bloemen waren troostrijk, dacht ze. Ze moest maar een deal sluiten met de tuinman van mevrouw Van Ravenschot. Hij had vast wel stekken voor haar. Ze liepen door en Yvette trok aan haar hand. 'We zijn er, mam.'

Ze stonden doodstil bij de steen met het opschrift: 'Robert van Hierden. Geliefde echtgenoot en vader. In Gods ontferming opgenomen.'

Yvette drukte de hand van haar moeder tegen haar ogen en Victorien voelde hoe haar hand vochtig werd van haar tranen en Matthieu barstte in tranen uit. Victorien sloeg haar armen om haar kinderen heen. 'Stil maar... stil maar,' fluisterde ze hees.

Liesbeth stond iets naar achteren en keek naar de drie voor haar. Ze voelde zich bijna te veel op dit moment. Ook zij had tranen in haar ogen en Robbie die de stemming aanvoelde, trok met zijn mondje en begon mee te huilen.

Liesbeth pakte hem uit de buggy en hield hem tegen zich aan. 'Ach schatje.'

Victorien liet de kinderen los, pakte een schepje dat bij een fontein aan het begin van het pad lag en zette de plant in de grond. Ze kwam overeind en bad woordeloos. Toen verstevigde ze de greep om de schoudertjes van haar kinderen. 'Het is goed zo. Kom, we gaan. Het is goed met papa. Hij is bij de Here God en heeft nooit meer pijn,' zei ze vol overtuiging.

'Echt?'

'Echt!'

Het grind achter hen knarste. Voetstappen kwamen dichterbij. Yvette draaide zich om. 'Oma,' zei ze.

Mevrouw Van Hierden glimlachte. Een kleine, treurige lach. Ze had ook een plant in haar hand en zette die naast de plant die Victorien in de grond had gezet. 'Ik dacht wel dat jullie hier eerst naartoe waren gegaan. Dag...' zei ze en ze omhelsde Victorien, de kinderen en ook Liesbeth. Ze legde haar hoofd tegen Robbie aan en kreeg een lachje van hem.

'Wij gaan nu naar u toe.' Matthieu veegde de tranen van zijn gezicht. 'Toch mama? En heeft u evengoed wat lekkers? Want anders hadden we

taart gehad. Dat hadden we altijd op papa's verjaardag. En ik ook als ik jarig ben. Ik krijg ook taart.'

Oma Van Hierden sloeg haar arm om hem heen. 'Ja hoor. Jij krijgt taart. Jullie krijgen allemaal taart.'

'Laten we dan maar gaan,' drong Matthieu.

'Stil Mattie. Nog even wachten.' Victorien keek hem aan en Matthieu wist dat hij nu moest doen wat zijn moeder hem beval, als ze zo keek... Hij hield zijn mond dicht en bleef naast zijn grootmoeder staan die haar ogen op de steen had gericht.

Het was doodstil. Alleen in de verte klonk het geluid van het verkeer dat over de snelweg reed en dichtbij het ruisen van de wind in de boomkruinen.

'Kom. Laten weg gaan.' Mevrouw Van Hierden pakte Matthieu bij zijn hand en deed een paar stappen. Ze draaide zich om. 'Laten we maar opschieten. Straks is pa hier. Hij had zich voorgesteld dat we "en famille" hiernaartoe zouden gaan. Anke en Bas en de kinderen waren al thuis, maar pa wilde wachten tot jullie er ook waren. Walter ook natuurlijk.'

De haartjes op Victoriens armen gingen overeind staan. Precies iets voor haar schoonvader. In processie naar het kerkhof. Niemand zou zoiets verzinnen behalve hij. Geen wonder dat Bob haar had gesmeekt om de kinderen buiten de invloedssfeer van zijn vader te houden.

Ze knikte naar haar schoonmoeder, toen naar Liesbeth en pakte Yvette vast. 'Kom, laten we gaan.'

Liesbeth draaide de buggy en ze liepen naar de uitgang.

Een lijster, hoog in de beuken die langs het pad stonden, barstte uit in een tweetonig lied. Yvette en Matthieu stapten bij hun oma in de auto. Victorien en Liesbeth volgden in de andere auto.

'Een treuroptocht had hij in gedachten,' zei Victorien met een bitter lachje. 'Bobs vader ten voeten uit. Vreemde fantasie heeft die man.'

Liesbeth zei niets. Ze hoopte alleen maar dat hij het bij de naaste familie zou laten. Ze rilde even. Meneer Van Hierden zou het toch niet in zijn hoofd halen om Claudia ook te vragen om naar het kerkhof te komen? Nee. Dat kon niet. Dat zou mevrouw Van Hierden niet toelaten, besloot ze.

Haar vermoeden was niet ver van de waarheid af. Inderdaad had meneer Van Hierden geopperd dat hij Claudia en Mimi, haar moeder, ook naar het kerkhof wilde laten komen. Ze hoorden ergens nu toch ook bij de familie. Mevrouw Van Hierden had alleen maar 'nee' gezegd. Maar zo kil dat pa had gezwegen.

Dat hij half en half tegen Mimi had gezegd dat zij en Claudia toch een beetje familie waren door Robbie, en dat ze hartelijk welkom waren, hield hij voor zich. Zijn vrouw draaide altijd bij als hij voet bij stuk hield.